Сборник съдебна практика

ЗАКЛЮЧЕНИЕ НА ГЕНЕРАЛНИЯ АДВОКАТ
H. SAUGMANDSGAARD ØE
представено на 22 март 2017 година[1]

Дело C-329/15

ENEA SA
срещу
Prezes Urzędu Regulacji Energetyki

(Преюдициално запитване, отправено от Sąd Najwyższy (Върховен съд, Полша)

„Преюдициално запитване — Член 107, параграф 1 ДФЕС — Държавни помощи — Задължение за снабдяване с електрическа енергия от комбинирано производство — Доставчик на електрическа енергия, чийто капитал се притежава от държавата — Понятие за предимство — Нарастване на търсенето — Отговорност на държавата — Законова мярка — Липса на използване на държавни ресурси — Член 108, параграф 3 ДФЕС — Неправомерно прилагане на държавна помощ — Директен ефект — Възможност за позоваване на доставчиците на електрическа енергия, носители на задължението за снабдяване — Имуществена санкция при неизпълнение на задължението за снабдяване — Изключване в случай на неправомерно прилагане на държавна помощ“

I. Въведение

1. Преюдициалното запитване, което Sąd Najwyższy (Върховен съд, Полша) отправя до Съда, се отнася формално до тълкуването на член 107, параграф 1 ДФЕС, но засяга и тълкуването на член 108, параграф 3 ДФЕС[2].

2. Запитването до Съда е отправено в рамките на спор между ENEA SA и председателя на Urzędu Regulacji Energetyki (Комисия за енергийно регулиране, Полша, наричана по-нататък „KEP“) относно налагането от страна на последния на имуществена санкция на ENEA поради нарушение на задължението за снабдяване[3] с електрическа енергия, произведена от комбинирано производство на електрическа и топлинна енергия (наричана по-нататък „електрическата енергия от комбинирано производство“).

3. Безспорно е, че ENEA не е изпълнило задължението за снабдяване с електрическа енергия от комбинирано производство съгласно националната правна уредба. ENEA обаче твърди, че това задължение за снабдяване представлява държавна помощ по смисъла на член 107, параграф 1 ДФЕС.

1 Език на оригиналния текст: френски.

2 Вж. точки 130—141 от настоящото заключение.

3 Относно квалифицирането именно като задължение за снабдяване, а не като задължение за изкупуване, вж. точка 38 от настоящото заключение.

4. Поради изложените по-долу съображения считам, че това задължение за снабдяване не може да се квалифицира като държавна помощ, тъй като предимството, което то предоставя на производителите на този вид електрическа енергия, не е предоставено чрез държавни ресурси.

II. Правна уредба

5. Член 9a, параграф 8 от Ustawa Prawo Energetyczne (Закон за енергетиката)[4], въведен със закон за изменение от 4 март 2005 г.[5], установява задължение за изкупуване на електрическа енергия от комбинирано производство. Съгласно тази разпоредба:

„Енергийно предприятие, което осъществява производство на електрическа енергия или търговия с нея и продава тази енергия на крайни потребители, присъединени към мрежата на територията на Полша, е задължено в рамките на разпоредбите, приети на основание на параграф 10, да изкупува [електрическа енергия от комбинирано производство] от присъединени към мрежата източници за производство на енергия, намиращи се на територията на [Република] Полша“.

6. Съгласно член 56, параграф 1, точка 1a от Закона за енергетиката:

„На всеки […] субект, който не изпълни задължението за изкупуване на електрическа и топлинна енергия, предвидено в член 9a, параграфи 6—8, се налага имуществена санкция“.

7. Член 56, параграф 2 от този закон предвижда:

„Председателят на KEP налага имуществената санкция по параграф 1“.

8. Член 56, параграф 2b от посочения закон гласи:

„Постъпленията от имуществените санкции, налагани в случаите, определени в параграф 1, точка 1a, поради неспазване на задълженията по член 9a, параграф 1 и параграфи 6—8, се внасят в Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej [Националния фонд за опазване на околната среда и управление на водите, Полша]“.

9. За 2006 г. делът на електрическа енергия от комбинирано производство, който трябва да се достигне, за да се изпълни това задължение за изкупуване, е определен с член 5, точка 2 от rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy w sprawie szczegółowego zakresu obowiązku zakupu energii elektrycznej wytwarzanej w skojarzeniu z wytwarzaniem ciepła (Наредба на министъра на икономиката и труда относно конкретния обхват на задължението за изкупуване на електрическа енергия, произведена в комбинация с топлинна енергия) от 9 декември 2004 г.[6] (наричана по-нататък „наредбата на министъра“).

10. Съгласно тази разпоредба посоченото задължение за изкупуване се счита за изпълнено, ако изкупената електрическа енергия, произведена от присъединени към мрежата източници за комбинирано производство на енергия или произведена от съответното енергийно предприятие от собствени източници за комбинирано производство на енергия, представлява дял, равняващ се най-малко на 15 % от общия обем на годишните продажби на електрическа енергия за 2006 г. на клиенти, които изкупуват електрическа енергия за собствени нужди.

4 Dz. U. № 135, позиция 1144.

5 Dz. U. № 62, позиция 552.

6 Dz. U. № 267, позиция 2657.

III. Спорът в главното производство и преюдициалните въпроси

11. ENEA е частноправно дружество, което е 100 % собственост на полската държава и което произвежда, предлага на пазара и продава електрическа енергия.

12. С решение от 27 ноември 2008 г. председателят на KEP налага на ENEA имуществена санкция в размер на 7 594 613,28 PLN (полски злоти) (около 2 011 813 EUR) поради неизпълнение през 2006 г. на установеното с член 9a, параграф 8 от Закона за енергетиката задължение за изкупуване на електрическа енергия от комбинирано производство.

13. Всъщност през 2006 г. количеството електрическа енергия от комбинирано производство, което ENEA изкупува и продава на клиенти, които купуват тази електрическа енергия за собствени нужди, представлява само 14,596 % от общите му продажби на такива клиенти вместо 15 %, предвидени в член 5, точка 2 от наредбата на министъра.

14. ENEA подава жалба срещу решението на председателя на KEP пред Sąd Okręgowy w Warszawie — Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów (Окръжен съд Варшава — Съд за защита на конкуренцията и потребителите).

15. С решение от 15 декември 2009 г. тази юрисдикция уважава жалбата на ENEA и отменя наложената санкция. Това решение обаче е отменено с решение от 24 ноември 2010 г. на Sąd Apelacyjny w Warszawie (Апелативен съд Варшава, Полша).

16. След постановяване на това решение Sąd Okręgowy w Warszawie — Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów отхвърля жалбата на ENEA с решение от 27 септември 2011 г., което обаче също е отменено с решение от 29 май 2012 г. на Sąd Apelacyjny w Warszawie.

17. С решение от 10 декември 2012 г. след разглеждане на делото в главното производство за трети път Sąd Okręgowy w Warszawie — Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów отново отхвърля жалбата на ENEA.

18. С решение от 14 октомври 2013 г. Sąd Apelacyjny w Warszawie, в качеството му на въззивна инстанция, намалява наложената на ENEA имуществена санкция до 3 600 000 PLN (около 860 760 EUR) с оглед на обстоятелствата в главното производство, както и на степента на неизпълнение на спорното задължение.

19. Жалбоподателят обжалва по касационен ред това решение пред запитващата юрисдикция, която излага следните съображения.

20. Между страните по делото е безспорно, че през 2006 г. ENEA не изпълнява задължението по член 9a, параграф 8 от Закона за енергетиката. Спорът в касационното производство се отнася обаче до законосъобразността на налагането на имуществена санкция по член 56, параграф 1, точка 1a от Закона за енергетиката поради неизпълнение на задължението по член 9a, параграф 8 от Закона за енергетиката.

21. Задължението за изкупуване на електрическа енергия от комбинирано производство не означава, че предприятие като ENEA е длъжно да приеме всички оферти за продажба на електрическа енергия от комбинирано производство независимо от обема, цената или други параметри. Подобно предприятие има задължение да продава на крайните потребители минимален дял електрическа енергия от комбинирано производство, определен на 15 % от количествата, продавани на такива потребители през 2006 г. Този дял е можел да бъде достигнат, от една страна, с комбинирано производство на електрическа енергия в самото предприятие или, от друга страна, с изкупуване на електрическа енергия от комбинирано производство от други производители.

22. При изкупуване на електрическа енергия от други производители покупната цена на електрическата енергия от комбинирано производство се определя от страните по споразумението, а именно предприятието, носител на задължението за изкупуване, и производителя на електрическа енергия от комбинирано производство, без външна намеса.

23. Председателят на KEP обаче има правомощия, при утвърждаване на прилаганата от всяко електроенергийно предприятие тарифа, да определя равнището на цените за електрическа енергия от комбинирано производство, което приема за обосновано при изчисляването на максималната цена, която може да бъде изисквана при продажбата на електрическа енергия на крайните потребители.

24. Електроенергийните предприятия, длъжни да изкупуват електрическа енергия от комбинирано производство, понякога изкупуват тази електрическа енергия на цена, по-ниска от цената, която председателят на KEP е приел за обоснована. В някои случаи обаче тези предприятия изкупуват електрическа енергия от комбинирано производство на цена, по-висока от приетата за обоснована от председателя на KEP и дори по-висока от продажната цена за крайния потребител, определена в утвърдената от председателя на KEP тарифа на въпросното предприятие.

25. Така няколко електроенергийни предприятия, които не са изпълнили задължението по член 9a, параграф 8 от Закона за енергетиката, като ENEA в главното производство, са отхвърлили оферти за продажба на електрическа енергия от комбинирано производство на цена, значително по-висока от равнището на цената, което председателят на KEP е взел предвид при утвърждаване на техните тарифи.

26. Освен това към момента на настъпване на фактите, които са от значение за спора в главното производство, на пазара на електрическа енергия в Полша е отчетен недостиг на електрическа енергия от комбинирано производство. Този недостиг кара председателя на KEP да приложи различни решения с цел изкуствено повишаване на обема на този вид електрическа енергия, като споразумения за продажба на конвенционална електрическа енергия вместо електрическа енергия от комбинирано производство.

27. Запитващата юрисдикция подчертава, че разрешаването на спора в главното производство зависи по-специално от квалифицирането от гледна точка на член 107 ДФЕС на задължението за изкупуване на електрическа енергия от комбинирано производство, установено в член 9a, параграф 8 от Закона за енергетиката. Ако това задължение трябва да се квалифицира като държавна помощ, запитващата юрисдикция уточнява, че за тази схема Европейската комисия не е била уведомена в съответствие с член 108, параграф 3 ДФЕС.

28. Тази юрисдикция уточнява, че е склонна да тълкува член 107 ДФЕС в смисъл, че посоченото задължение не представлява държавна помощ, с мотива че то не предполага използване на държавни ресурси, противно на твърдението на ENEA, и в това отношение се позовава на практиката на Съда[7].

29. При тези обстоятелства Sąd Najwyższy (Върховен съд, Полша) решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:

„1) Следва ли член 107 ДФЕС да се тълкува в смисъл, че представлява държавна помощ задължението за изкупуване [на електрическа енергия от комбинирано производство], предвидено в [националната правна уредба]?

7 Решения от 13 март 2001 г., PreussenElektra (C-379/98, EU:C:2001:160), от 16 май 2002 г., Франция/Комисия (C-482/99, EU:C:2002:294), от 17 юли 2008 г., Essent Netwerk Noord и др. (C-206/06, EU:C:2008:413) и от 19 декември 2013 г., Association Vent De Colère! и др. (C-262/12, EU:C:2013:851).

2) При положителен отговор на първия въпрос, следва ли член 107 ДФЕС да се тълкува в смисъл, че на нарушение на тази разпоредба е възможно пред национална юрисдикция да се позове енергийно предприятие, разглеждано като еманация на държава членка, задължено да изпълни квалифицираното като държавна помощ задължение?

3) При положителен отговор на първи и втори въпрос, следва ли член 107 ДФЕС във връзка с член 4, параграф 3 ДЕС да се тълкува в смисъл, че несъответствието на произтичащото от националното право задължение с член 107 ДФЕС изключва възможността за налагане на имуществена санкция на предприятието, което не е изпълнило това задължение?“.

IV. Производството пред Съда

30. Преюдициалното запитване е регистрирано в секретариата на Съда на 3 юли 2015 г.

31. Писмени становища по настоящото производство представят ENEA, полското правителство и Комисията.

32. За изслушване на становищата им в съдебното заседание на 11 януари 2017 г. се явяват ENEA, полското правителство и Комисията.

V. Анализ

33. С първия си въпрос запитващата юрисдикция иска от Съда да установи дали задължението за снабдяване с електрическа енергия от комбинирано производство, наложено от разглежданата в главното производство национална правна уредба, трябва да се квалифицира като държавна помощ по смисъла на член 107, параграф 1 ДФЕС.

34. Другите два въпроса са поставени само в случай че Съдът отговори утвърдително на първия въпрос. Поради изложените по-долу съображения ще предложа на Съда да отговори отрицателно на първия въпрос в смисъл, че разглежданото в главното производство задължение за снабдяване не представлява държавна помощ. Все пак, с цел изчерпателност, в края на моето изложение ще разгледам накратко другите два въпроса.

1. По наличието на държавна помощ (първи въпрос)

35. Без да се засягат изключенията, предвидени в Договорите, член 107, параграф 1 ДФЕС обявява за несъвместима с вътрешния пазар, доколкото засяга търговията между държавите членки, всяка помощ, предоставена от държава членка или чрез ресурси на държава членка, под каквато и да било форма, която нарушава или заплашва да наруши конкуренцията чрез поставяне в по-благоприятно положение на определени предприятия или производството на някои стоки.

36. Съгласно постоянната съдебна практика квалифицирането като държавна помощ по смисъла на член 107, параграф 1 ДФЕС предполага кумулативното наличие на четири условия, а именно да е налице намеса на държавата или [8] посредством ресурси на държавата, тази намеса да е в състояние да засегне търговията между държавите членки, да предоставя селективно предимство на своя получател и да нарушава или да заплашва да наруши конкуренцията [9].

37. За да се установи дали при обстоятелствата в спора по главното производство тези условия са изпълнени, следва точно да се определят особеностите на националната схема, разглеждана в настоящия спор.

1. По особеностите на разглежданото в главното производство задължение за електроснабдяване

38. Формално член 9а, параграф 8 от Закона за енергетиката установява задължение за изкупуване на електрическа енергия от комбинирано производство. Ще отбележа все пак, че член 5, точка 2 от наредбата на министъра предвижда възможност електроенергийно предприятие като ENEA да изпълни това задължение не като изкупува, а като самото то произвежда електрическа енергия от комбинирано производство, което запитващата юрисдикция потвърждава [10]. Ето защо ми се струва, че това задължение трябва да се квалифицира не като задължение за изкупуване, а като задължение за снабдяване с електрическа енергия от комбинирано производство.

39. Член 9а, параграф 8 от Закона за енергетиката задължава всяко електроенергийно предприятие, което произвежда или доставя електрическа енергия и продава тази енергия на крайни потребители, присъединени към мрежата на територията на Полша (наричано по-нататък „доставчик на електрическа енергия“), да извършва такова снабдяване.

40. За всеки доставчик на електрическа енергия посоченото задължение се състои в това да се снабдява с електрическа енергия от комбинирано производство в размер на 15 % от обема на продажбите на електрическа енергия на крайните потребители през съответната година. С други думи, 15 % от обема на годишните продажби на електрическа енергия на крайните потребители трябва да произхождат от електрическа енергия от комбинирано производство.

41. Председателят на KEP има правомощия да налага имуществена санкция на всеки доставчик на електрическа енергия, който не изпълнява задължението си за снабдяване с електрическа енергия от комбинирано производство. Спорът в главното производство се отнася именно до имуществената санкция, която председателят на KEP налага на това основание на ENEA.

42. Важно е също да се подчертае, че изкупуването на електрическа енергия от комбинирано производство не се урежда с никакви други правила. По-конкретно, страните по сделката договарят свободно покупната цена, без тя да се ограничава от праг или таван, наложен от публичните органи.

8 Относно кумулативния характер на условията за отговорност на държавата и за използване на държавни ресурси вж. точка 63 от настоящото заключение.

9 Вж. по-специално решения от 19 декември 2013 г., Association Vent De Colère! и др. (C-262/12, EU:C:2013:851, т. 15 и цитираната съдебна практика), от 16 април 2015 г., Trapeza Eurobank Ergasias (C-690/13, EU:C:2015:235, т. 17 и цитираната съдебна практика) и от 21 декември 2016 г., Комисия/Hansestadt Lübeck (C-524/14 P, EU:C:2016:971, т. 40).

10 Вж. точка 21 от настоящото заключение.

43. Все пак, както уточнява запитващата юрисдикция, максималната цена, която може да бъде изисквана при продажбата на електрическа енергия на крайните потребители, трябва да подлежи — за всеки доставчик на електрическа енергия — на одобрение от страна на председателя на KEP [11].

44. В този смисъл действията на полската държава на пазара на електрическа енергия от комбинирано производство се ограничават до следните две намеси:

— от една страна, установяване на задължение за снабдяване в тежест на производителите на електрическа енергия и

— от друга страна, определяне на максимална цена за продажбата на електрическа енергия на крайните потребители, което може да доведе до ограничаване на възможността на доставчиците на електрическа енергия да прехвърлят върху тези потребители допълнителните разходи, произтичащи от задължението за снабдяване.

45. В това отношение подчертавам също, че доставчиците на електрическа енергия, чието задължение е снабдяването с електрическа енергия, са частноправни предприятия със стопанска цел, включително доставчиците — като ENEA — капиталът на които е мажоритарна собственост на държавата.

46. Що се отнася по-конкретно до обстоятелствата в главното производство, от доказателствата, представени пред Съда, не е видно решенията на ENEA да са продиктувани от съображения, различни от свързаните с неговия търговски интерес.

47. В тази връзка в писменото и устното си становище ENEA изтъква, че през 2005 г. е сключило два договора за снабдяване с електрическа енергия от комбинирано производство, които е трябвало да му позволят да достигне прага от 15 %, който полската правна уредба налага за 2006 г., но тези договори са били изпълнени само частично поради изключително меките климатични условия през този период в Полша [12].

48. ENEA обаче признава също, че през 2006 г. е отхвърлило няколко оферти за продажба на електрическа енергия от комбинирано производство, цената на която е била от 46 % до 75,6 % над средната цена за електрическата енергия на конкурентния пазар. Освен това ENEA уточнява, че имуществената санкция, предмет на главното производство, му е наложена поради решението му да отхвърли тези оферти за продажба.

49. По този въпрос запитващата юрисдикция подчертава, най-напред, че макар държавата да притежава целия дружествен капитал на жалбоподателя, самостоятелността на последния не е била ограничавана от публичните органи, които не са издали никакво указание относно изпълнението на задължението за снабдяване с електрическа енергия от комбинирано производство. По-нататък, тази юрисдикция отбелязва, че поведението на ENEA на пазара по никакъв начин не се различава от поведението на други образувания, контролирани от частен капитал, доказателство за което било по-специално отхвърлянето на горепосочените оферти поради цената им, която ENEA е счело за прекомерна. Накрая, запитващата юрисдикция уточнява, че ENEA осъществява дейност като акционерно дружество и е третирано като всяко друго частно предприятие от гледна точка на правилата за конкуренцията.

11 Вж. точки 23—25 от настоящото заключение.

12 Тъй като този вид електрическа енергия се произвежда заедно с топлинна енергия, намаляване на търсенето при топлинната енергия води до намаляване на предлагането на електрическа енергия от комбинирано производство.

50. Именно с оглед на тези особености ще разгледам дали е налице държавна помощ по смисъла на член 107, параграф 1 ДФЕС, като анализирам последователно спазването на условията, припомнени в точка 36 от настоящото заключение. Според мен разглежданата в главното производство схема за помощ отговаря на всички посочени условия, с изключение на условието за използване на държавни ресурси, което изключва квалифицирането като държавна помощ.

2. По наличието на избирателно предимство

51. Съгласно постоянната съдебна практика за помощи се считат намесите, които под каквато и да било форма са в състояние пряко или непряко да поставят предприятия в по-благоприятно положение или които трябва да се разглеждат като икономическо предимство, което предприятието получател не би получило в нормални пазарни условия [13].

52. Съдът не се произнася по това условие в решение Association Vent De Colère! и др., което се отнася до задължение за изкупуване на ветрогенерирана електрическа енергия, придружено от механизъм за компенсиране на допълнителните разходи вследствие на това задължение [14].

53. Освен това в решение PreussenElektra Съдът разглежда това условие само накратко. Всъщност в точка 54 от това решение Съдът отбелязва, че не се оспорва възможността задължение за изкупуване на електрическа енергия от възобновяеми енергийни източници *на минимални цени* да предоставя несъмнено икономическо предимство на производителите на този тип електроенергия, доколкото без никакъв риск им гарантира по-висока печалба от тази, която биха реализирали, ако не беше предвидено такова задължение. В това отношение припомням, че минималните цени, определени от германските органи, са били по-високи от икономическата стойност на този вид електрическа енергия [15].

54. В такъв контекст е очевидно, че предприятията, произвеждащи електрическа енергия от възобновяеми енергийни източници, са получавали предимство по смисъла на член 107, параграф 1 ДФЕС, тъй като са им гарантирани продажби на цени, по-високи от действителната стойност на тяхното производство.

55. Обстоятелствата в спора по главното производство обаче се различават от тези, по които е постановено решение PreussenElektra, поради липсата на минимална цена за изкупуване на електрическа енергия от комбинирано производство, както посочих в точка 42 от настоящото заключение. Следователно Съдът трябва да определи дали обикновено задължение за снабдяване предоставя предимство на производителите, за чийто продукт се отнася това задължение.

56. За мен е безспорно, че случаят действително е такъв.

57. Наистина предимството, предоставено със задължение за снабдяване, е в по-малка степен непосредствено, когато не е съпътствано от минимална цена, по-висока от икономическата стойност на съответния продукт.

58. Все пак практическата последица от такова задължение за снабдяване е да се предизвика нарастване на търсенето на съответния продукт, което не би настъпило при обичайните условия на полския пазар на електрическа енергия.

13 Вж. по-специално решения от 17 юли 2008 г., Essent Netwerk Noord и др. (C-206/06, EU:C:2008:413, т. 79 и цитираната съдебна практика) и от 16 април 2015 г., Trapeza Eurobank Ergasias (C-690/13, EU:C:2015:235, т. 20 и цитираната съдебна практика).

14 Вж. решение от 19 декември 2013 г. (C-262/12, EU:C:2013:851, т. 15).

15 Решение от 13 март 2001 г. (C-379/98, EU:C:2001:160, т. 56).

59. Такова насърчаване на търсенето на електрическа енергия от комбинирано производство обаче предоставя предимство на производителите на този вид електрическа енергия. Всъщност нарастването на търсенето на дадена стока води до едновременно увеличаване на продадените количества стоки и до повишаване на продажната цена на тези стоки[16]. По-конкретно, задължението за снабдяване подобрява позицията при договаряне на производителите на електрическа енергия от комбинирано производство, тъй като потенциалните им клиенти са длъжни да изкупуват определено количество произведена от тях електрическа енергия.

60. Такъв е по същество упрекът на ENEA относно разглежданото в главното производство задължение за снабдяване, тъй като това задължение позволявало на производителите на електрическа енергия от комбинирано производство да изискват покупна цена, по-висока от икономическата стойност на този вид електрическа енергия и понякога дори по-висока от максималната продажна цена за крайните потребители, наложена от председателя на КЕР[17].

61. В този смисъл, засягайки по неблагоприятен начин нормалните пазарни условия в полза на производителите на електрическа енергия от комбинирано производство, задължението за снабдяване им предоставя предимство по смисъла на член 107, параграф 1 ДФЕС.

62. От друга страна, няма никакво съмнение, че това предимство е селективно, както се изисква съгласно член 107, параграф 1 ДФЕС[18], след като то насърчава само комбинираното производство на електрическа енергия.

3. По отговорността на полската държава за предоставеното предимство и по липсата на използване на държавни ресурси

63. Съгласно постоянната съдебна практика, за да могат да бъдат квалифицирани като държавни помощи по член 107, параграф 1 ДФЕС, предимствата трябва, от една страна, да бъдат пряко или непряко предоставени посредством държавни ресурси, и от друга страна, отговорността за тях да се носи от държавата. Така изразът „помощ, предоставена от държава членка или чрез ресурси на държава членка“, е тълкуван от Съда в смисъл, че предполага кумулативното наличие на две условия, отнасящи се съответно до предоставянето на предимство, финансирано с държавни ресурси, и до решението за предоставянето му, за което отговорност носи държавата[19].

64. В настоящото дело ENEA и Комисията считат, че тези две условия са изпълнени. Полското правителство твърди, че нито едно от тези две условия не е изпълнено.

65. Поради изложените по-долу съображения считам, че отговорност за предоставянето на разглежданото в главното производство предимство носи полската държава, но това предоставяне не предполага използване на ресурси на държавата.

16 Относно класическо описание на последиците от увеличаване на търсенето на дадена стока, вж. *Samuelson*, P. A. et *Nordhaus*, W. D. Economics. McGrawHill Higher Education, 2009, 19. ed., p. 55—56.

17 Вж. точка 48 от настоящото заключение.

18 Вж. в това отношение решение от 16 април 2015 г., Trapeza Eurobank Ergasias (C-690/13, EU:C:2015:235, т. 22 и цитираната съдебна практика).

19 Решение от 19 декември 2013 г., Association Vent De Colère! и др. (C-262/12, EU:C:2013:851, т. 16 и цитираната съдебна практика) и определение от 22 октомври 2014 г., Elcogás (C-275/13, непубликувано, EU:C:2014:2314, т. 21). Вж. също *Bacon*, K. European Union Law of State Aids. OUP, Oxford, 2013, 2. ed, № 2.96 et sq.; *Piernas López*, J. J. The Concept of State Aid Under EU Law. OUP, Oxford, 2015, cap. 6.

1) По намесата на организации, различни от държавата

66. Настоящото дело се отнася до предоставянето на предимство, което предполага намесата на организации, различни от държавата — доставчиците на електрическа енергия, задължение на които е снабдяването с електрическа енергия от комбинирано производство.

67. В това отношение от постоянната съдебна практика следва, че не е необходимо да се прави разграничение между случаите, в които помощта е предоставена пряко от държавата, и случаите, в които тя е предоставена посредством публична или частна организация, определена или учредена от държавата [20].

68. Включването в приложното поле на член 107, параграф 1 ДФЕС на предимства, предоставяни посредством организации, различни от държавата, съвсем правилно цели запазването на полезното действие на забраната на държавните помощи. Съдът всъщност уточнява, че правото на Съюза не следва да допуска чрез самото създаване на автономни институции, натоварени с разпределянето на помощи, да се заобикалят правилата относно държавните помощи [21]. С други думи, тази съдебна практика има за цел да се избегне риск от ограничено включване на предимства.

69. Въпреки всичко решението за включване на предимствата, предоставяни посредством организации, различни от държавата, разкрива особен риск от прекомерно включване на предимства, за които държавата не носи отговорност или които не предполагат използване на държавни ресурси. По-конкретно, следва да се има предвид, че не представляват държавни помощи предимствата, чието предоставяне държавата е определила като задължително, но което не е свързано с използване на държавни ресурси [22].

70. Така в контекста на предимства, предоставяни от организации, различни от държавата, тълкуването на условията за отговорност на държавата и за използване на държавни ресурси има за цел да установи баланс между тези рискове от ограничено и прекомерно включване на предимства. Именно с оглед на тези крайности ще разгледам тези две условия при обстоятелствата в спора по главното производство.

2) Отговорност за предоставяне на разглежданото в главното производство предимство носи полската държава

71. Що се отнася до условието за отговорността на държавата за мярката, е необходимо да се прецени дали трябва да се приеме, че публичните органи са участвали в приемането на тази мярка [23].

72. В това отношение и както изтъкват ENEA и Комисията, задължението за снабдяване с електрическа енергия от комбинирано производство е въведено със законова разпоредба, а именно член 9а, параграф 8 от Закона за енергетиката. Поради това съгласно практиката на Съда задължението за снабдяване трябва да се счита за отговорност на държавата [24].

20 Вж. по-специално решения от 22 март 1977 г., Steinike & Weinlig (78/76, EU:C:1977:52, т. 21) и от 15 юли 2004 г., Pearle и др. (C-345/02, EU:C:2004:448, т. 34 и цитираната съдебна практика).

21 Решение от 16 май 2002 г., Франция/Комисия, наричано „Stardust Marine“ (C-482/99, EU:C:2002:294, т. 23).

22 Вж. по-специално решения от 24 януари 1978 г., Van Tiggele (82/77, EU:C:1978:10, т. 24—26) и от 13 март 2001 г., PreussenElektra (C-379/98, EU:C:2001:160, т. 59—61).

23 Решение от 19 декември 2013 г., Association Vent De Colère! и др. (C-262/12, EU:C:2013:851, т. 17) и определение от 22 октомври 2014 г., Elcogás (C-275/13, непубликувано, EU:C:2014:2314, т. 22).

24 Вж. в този смисъл решение от 19 декември 2013 г., Association Vent De Colère! и др. (C-262/12, EU:C:2013:851, т. 18) и определение от 22 октомври 2014 г., Elcogás (C-275/13, непубликувано, EU:C:2014:2314, т. 23).

73. Полското правителство оспорва тази отговорност, като подчертава, че основните елементи на изкупуването на електрическа енергия от комбинирано производство са определени от страните по тази сделка при пазарните условия, без намесата на държавата.

74. Смятам, че този довод произтича от неправилно идентифициране на разглежданото в главното производство предимство. Безспорно полската държава не урежда пряко условията — по-специално продажната цена — при които се осъществява изкупуването на електрическа енергия от комбинирано производство. Следователно тези сделки се реализират „при пазарните условия“ за търговия с електрическа енергия, както отбелязва полското правителство.

75. Въпреки това предимството, което задължението за снабдяване предоставя, произтича именно от засягането по неблагоприятен начин на условията на пазара на електрическа енергия и по-специално от повишеното търсене на електрическа енергия от комбинирано производство [25]. Безспорно е обаче, че това засягане на пазарните условия е породено от предвиденото в член 9а, параграф 8 от Закона за енергетиката задължение за снабдяване и че следователно отговорност за него носи полската държава.

76. С други думи, доставчиците на електрическа енергия не са предоставили спонтанно на производителите на електрическа енергия от комбинирано производство разглежданото в главното производство предимство, а то е резултат от законодателни и подзаконови актове на полската държава. В този смисъл според мен няма спор, че отговорност за предоставянето на това предимство носи тази държава.

77. Все пак остава да се провери дали предоставянето на посоченото предимство е финансирано с държавни ресурси.

3) Предоставянето на разглежданото в главното производство предимство не означава използване на държавни ресурси

78. ENEA и Комисията твърдят, че предимството, предоставено на производителите на електрическа енергия от комбинирано производство, е било финансирано с държавни ресурси.

79. Имам обаче убеждението, че това предимство не е било финансирано с държавни ресурси, както правилно посочва полското правителство. Всъщност според мен от гледна точка на понятието за държавна помощ обстоятелствата в главното производство са сходни с тези, по които е постановено решение PreussenElektra [26].

80. В това отношение и както ще изложа по-нататък [27], според мен е особено важно да не се прави формален и избирателен прочит на решение Stardust Marine [28], което би създало риск от значително разширяване на приложното поле на понятието за държавна помощ.

1) По липсата на използване на държавни ресурси

81. Както посочих в точки 58—61 от настоящото заключение, предимството, от което се ползват производителите на електрическа енергия от комбинирано производство, се състои в повишеното търсене, породено от разглежданото в главното производство задължение за снабдяване, което има за цел да увеличи обема на продажбите и/или да повиши продажната цена на този вид електрическа енергия.

25 Вж. точки 58—61 от настоящото заключение.

26 Решение от 13 март 2001 г. (C-379/98, EU:C:2001:160).

27 Вж. точки 89—104 от настоящото заключение.

28 Решение от 16 май 2002 г., Франция/Комисия, наричано „Stardust Marine“ (C-482/99, EU:C:2002:294).

82. Следва да се установи дали това предимство е предоставено чрез държавни ресурси.

83. Според мен случаят не е такъв. Всъщност считам, че подобно предимство се предоставя чрез прехвърляния на ресурси между частноправни субекти. По-конкретно, това предимство се предоставя в ущърб на производителите на други видове електрическа енергия — тъй като те ще продават по-малко количество електрическа енергия или на по-ниска цена — и на доставчиците на електрическа енергия — тъй като те са длъжни да изкупуват електрическата енергия от комбинирано производство на цена, по-висока от продажната цена на електрическата енергия, предлагана от производителите на други видове електрическа енергия.

84. С други думи, предимството, предоставено от полската държава на производителите на електрическа енергия от комбинирано производство, е „финансирано“ от производителите на други видове електрическа енергия и от доставчиците на електрическа енергия.

85. Потвърждение на тази констатация намирам в точка 59 от решение PreussenElektra, в което Съдът приема, че задължението на частните предприятия за снабдяване с електрическа енергия да изкупуват по определени минимални цени електроенергия, произведена от възобновяеми енергийни източници, не води до пряко или непряко прехвърляне на държавни ресурси към предприятията, производители на този вид електроенергия. Както разглежданото в главното производство предимство, и разглежданото в това дело предимство също е финансирано от частни оператори [29].

86. Следователно както при обстоятелствата в спора по главното производство, така и при тези, по които е постановено решение PreussenElektra, предприятията, носители на задължението за снабдяване с електрическа енергия, не са упълномощени от държавата да управляват държавни ресурси, а са обвързани от задължение за изкупуване със свои собствени финансови ресурси [30].

87. ENEA и Комисията се опитват да разграничат обстоятелствата по дело PreussenElektra от тези по настоящото дело, като извеждат довод от мажоритарното участие на полската държава в капитала на няколко доставчици на електрическа енергия, носители на задължението за снабдяване, предвидено в член 9а, параграф 8 от Закона за енергетиката [31].

88. По изложените по-долу съображения считам все пак, че този довод не може да бъде приет.

2) По мажоритарното участие на държавата в капитала на някои доставчици на електрическа енергия

89. Съгласно доводите, построени от ENEA и Комисията, само по себе си обстоятелството за мажоритарно участие на държавата в капитала на няколко доставчици на електрическа енергия е достатъчно, за да превърне ресурсите на тези доставчици в държавни ресурси в съответствие с приетото от Съда в точки 33—38 от решение Stardust Marine [32].

90. В това отношение ENEA уточнява, че през 2006 г. предприятията, контролирани от полското правителство, са притежавали над 80 % пазарен дял от продажбата на електрическа енергия на крайни потребители и са изкупили над 85 % от електрическата енергия от комбинирано производство.

29 Вж. решение от 13 март 2001 г., PreussenElektra (C-379/98, EU:C:2001:160, т. 17—22 и 56).

30 В това отношение вж. решения от 17 юли 2008 г., Essent Netwerk Noord и др. (C-206/06, EU:C:2008:413, т. 74) и от 19 декември 2013 г., Association Vent De Colère! и др. (C-262/12, EU:C:2013:851, т. 34 и 35).

31 Ако предприятията, чието задължение е снабдяването с електрическа енергия, са мажоритарна собственост на държавата в настоящото дело, то в делото, по което е постановено решение от 13 март 2001 г., PreussenElektra (C-379/98, EU:C:2001:160, т. 55), те са мажоритарна собственост на частни оператори.

32 Решение от 16 май 2002 г., Франция/Комисия, наричано „Stardust Marine“ (C-482/99, EU:C:2002:294).

91. Не мога да се съглася с тези съображения. Според мен обстоятелството, че полската държава притежава мажоритарния дял от капитала на доставчик на електрическа енергия, само по себе си не е достатъчно, за да се констатира използване на държавни ресурси.

92. По-точно казано, предложеното от Комисията тълкуване на решение Stardust Marine [33] според мен е изведено от формален и избирателен прочит, заключаващ се в изолиране на някои точки от същото решение, без да се вземе предвид нито случаят, предмет на разглеждане от Съда по това дело, нито съображенията на Съда, изложени по-нататък във въпросното решение.

93. Всъщност и на първо място, посоченото решение [34] се отнася до съвсем специфичен случай, а именно до финансово предимство, предоставено на частно предприятие (Stardust Marine) от друго частно предприятие (Crédit Lyonnais и неговите дъщерни дружества), капиталът на което се притежава мажоритарно от държавата и което държавата е използвала като финансов инструмент.

94. Следователно този случай се отнася до упражняване от държавата на правото на контрол, предоставено от положението ѝ на мажоритарен акционер в частно предприятие. Както посочва Съдът в точка 38 от същото решение, „държавата посредством упражняването на своето доминиращо влияние върху тези предприятия е напълно в състояние да насочи използването на техните средства, за да финансира евентуално специфични предимства в полза на други предприятия“.

95. Настоящото дело обаче се отнася до случай, напълно различен от разгледания от Съда в последното решение, а именно за предимство, предвидено в правна уредба с общо приложение. С други думи, правото на контрол на държавата в качеството ѝ на мажоритарен акционер, посочено в точка 38 от решение Stardust Marine [35], е без значение в контекста на настоящото дело, тъй като предимството се предоставя посредством упражняването на законодателната власт на държавата.

96. Тази липса на релевантност на правото на контрол на държавата в качеството ѝ на мажоритарен акционер се потвърждава от факта, че разглежданата правна уредба се прилага еднакво към доставчиците на електрическа енергия, капиталът на които е мажоритарна собственост на държавата, и към доставчиците на електрическа енергия, капиталът на които е мажоритарна собственост на частни оператори, по подобие на правната уредба, разглеждана в дело PreussenElektra.

97. С оглед на изложеното дотук считам, че съображенията на Съда в решение Stardust Marine [36] не са приложими към обстоятелствата по настоящото дело, тъй като това решение се отнася до случай, различен от този, който е предмет на разглеждане от Съда в рамките на настоящото производство.

98. На второ място, дори да се предположи, че Съдът приеме, че съображенията, изложени в решение Stardust Marine [37], могат да бъдат приложени към обстоятелствата по настоящото дело, в точки 50 и 51 от това решение Съдът изрично уточнява, че мажоритарното участие на държавата в капитала на дадено предприятие не е достатъчно, за да се счита, че условието за отговорността на държавата, което разгледах по-горе, е изпълнено [38].

33 Решение от 16 май 2002 г., Франция/Комисия, наричано „Stardust Marine“ (C-482/99, EU:C:2002:294).
34 Решение от 16 май 2002 г., Франция/Комисия, наричано „Stardust Marine“ (C-482/99, EU:C:2002:294).
35 Решение от 16 май 2002 г., Франция/Комисия, наричано „Stardust Marine“ (C-482/99, EU:C:2002:294).
36 Решение от 16 май 2002 г., Франция/Комисия, наричано „Stardust Marine“ (C-482/99, EU:C:2002:294).
37 Решение от 16 май 2002 г., Франция/Комисия, наричано „Stardust Marine“ (C-482/99, EU:C:2002:294).
38 Вж. също в този смисъл решение от 17 септември 2014 г., Commerz Nederland (C-242/13, EU:C:2014:2224, т. 31).

99. Всъщност в подобен случай обстоятелството, че отговорността за предоставеното предимство е на държавата, трябва да бъде доказано, като се установи, че държавата действително упражнява предоставеното от положението ѝ на мажоритарен акционер право на контрол, както Съдът уточнява в точка 52 от посоченото решение. В това отношение подчертавам, че прякото участие на публичните органи, което Съдът посочва в точки 52—56 от същото решение, произтича не от упражняването на законодателната власт, а именно от правото на контрол, предоставено от положението на мажоритарен акционер.

100. В контекста на спора по главното производство запитващата юрисдикция изрично подчертава факта, че поведението на ENEA не е било продиктувано от указания на публичните органи. По-общо казано и както обясних в точки 45—49 от настоящото заключение, от доказателствата, представени пред Съда, е видно, че поведението на ENEA, и по-специално решението да отхвърли през 2006 г. офертите за продажба на електрическа енергия от комбинирано производство, е последвало от търговски решения, взети напълно самостоятелно от частноправно предприятие.

101. Всъщност самото съществуване на спора в главното производство между ENEA и полската държава показва ab absurdo, че това условие не е изпълнено, тъй като ENEA не е изпълнило задължението си за снабдяване с електрическа енергия от комбинирано производство, и то против волята на полската държава.

102. На трето място, ще добавя, че на практика предложеното от ENEA и Комисията тълкуване е в противоречие с посочения в точка 69 от настоящото заключение риск от прекомерно включване на предимства. Всъщност това тълкуване води до квалифициране като държавна помощ на всяко предимство, предвидено в национална правна уредба, когато от тази помощ следват каквито и да били неблагоприятни последици за ресурсите на предприятие, капиталът на което е мажоритарна собственост на държавата. Например правна уредба, с която се установява минимална цена, по-висока от действителната стойност на стока или услуга, трябва да бъде квалифицирана като държавна помощ, доколкото предприятие, мажоритарна собственост на държавата, придобива тази стока или тази услуга. Такъв резултат ми се струва трудно съвместим с решение Van Tiggele [39].

103. Според мен това разширително тълкуване е резултат от формален прочит, смесващ изкуствено различни насоки от практиката на Съда. За да бъда по-конкретен, не считам за възможно да се приеме, прилагайки точка 18 от решение Association Vent De Colère! и др. [40], че условието за отговорността на държавата е изпълнено поради наличието на правна уредба, а след това, прилагайки точка 38 от решение Stardust Marine [41], да се твърди, че условието относно използването на държавни ресурси е изпълнено поради мажоритарното участие на държавата в капитала на предприятия, за които се отнася тази правна уредба. Всъщност тези две насоки в съдебната практика се отнасят до различни случаи, а именно за предимство, предоставено от държавата при упражняване на законодателната власт (решение Association Vent De Colère! и др.), и за предимство, предоставено от държавата при упражняване на правото ѝ на контрол в качеството на мажоритарен акционер (решение Stardust Marine). Следователно изводите от тях трябва да се прилагат поотделно.

39 Решение от 24 януари 1978 г. (82/77, EU:C:1978:10, т. 24—26). Съдът приема, че определянето на минимални цени на дребно не представлява държавна помощ, тъй като предимствата, които такава намеса при ценообразуването представлява за дистрибуторите на продукта, са изцяло за сметка на потребителите и не са предоставени, пряко или непряко, чрез държавни ресурси.

40 Решение от 19 декември 2013 г. (C-262/12, EU:C:2013:851).

41 Решение от 16 май 2002 г., Франция/Комисия, наричано „Stardust Marine“ (C-482/99, EU:C:2002:294).

104. Въз основа на изложеното стигам до извода, че мажоритарното участие на държавата в капитала на определени предприятия, носители на задължението за снабдяване, предвидено в член 9а, параграф 8 от Закона за енергетиката, не позволява да се направи извод за използване на държавни ресурси по смисъла на член 107, параграф 1 ДФЕС.

3) По липсата на задължителни вноски или на компенсационен механизъм

105. С оглед на някои доводи, изтъкнати от страните, бих искал накратко да разграничa също и обстоятелствата по делото в главното производство от тези, във връзка с които са постановени решения Essent Netwerk Noord и др., както и Association Vent De Colère! и др.[42].

106. Следва да се припомни, че тези две решения се отнасят до задължителни вноски, размерът и предназначението на които са установени със закон. Съдът приема, че такива механизми за финансиране представляват намеса посредством държавни ресурси[43].

107. Обстоятелствата в главното производство обаче трябва да се разграничат, тъй като не включват подобен механизъм за финансиране, чрез който полската държава да организира събирането на задължителни вноски, размерът и предназначението на които са установени със закон.

108. Всъщност и както обясних в точка 44 от настоящото заключение, намесата на полската държава се ограничава до установяване на задължение за снабдяване в тежест на доставчиците на електрическа енергия и до определяне на максимална цена за продажбата на електрическа енергия на крайните потребители.

109. В такъв контекст, който е сходен с този по дело PreussenElektra, доставчиците на електрическа енергия не са упълномощени от държавата да управляват държавни ресурси, а са обвързани от задължение за изкупуване със свои собствени финансови ресурси[44].

110. В това отношение подчертавам, че с определянето на максимална цена за продажбата на електрическа енергия на крайните потребители се цели разрешаване на възможното противоречие между интересите на доставчиците на електрическа енергия и тези на крайните потребители, както изтъква полското правителство в съдебното заседание за изслушване на устните състезания, и се предотвратява възможността доставчиците на електрическа енергия да прехвърлят изцяло върху крайните потребители допълнителните разходи, произтичащи от задължението за снабдяване с електрическа енергия от комбинирано производство.

111. Определянето на тази максимална цена, която ограничава възможността доставчиците на електрическа енергия да прехвърлят допълнителните разходи, произтичащи от задължението за снабдяване, позволява обстоятелствата в главното производство да се разграничат от тези по дело Association Vent De Colère! и др., което се отнася до национална правна уредба, гарантираща по-специално пълно компенсиране на допълнителните разходи вследствие на задължение за изкупуване на ветрогенерирана електрическа енергия[45].

42 Решения от 17 юли 2008 г., Essent Netwerk Noord и др. (C-206/06, EU:C:2008:413) и от 19 декември 2013 г., Association Vent De Colère! и др. (C-262/12, EU:C:2013:851).

43 Вж. решения от 17 юли 2008 г., Essent Netwerk Noord и др. (C-206/06, EU:C:2008:413, т. 19 и 65—75) и от 19 декември 2013 г., Association Vent De Colère! и др. (C-262/12, EU:C:2013:851, т. 3 и 22—37).

44 Вж. в този смисъл решения от 17 юли 2008 г., Essent Netwerk Noord и др. (C-206/06, EU:C:2008:413, т. 74) и от 19 декември 2013 г., Association Vent De Colère! и др. (C-262/12, EU:C:2013:851, т. 34—36).

45 Решение от 19 декември 2013 г., Association Vent De Colère! и др. (C-262/12, EU:C:2013:851, т. 14, 26, 36 и 37).

112. Обратно на това, което поддържа Комисията, наличието на тази максимална продажна цена не означава, че доставчик на електрическа енергия като ENEA управлява държавни ресурси по смисъла на съдебната практика от решения Италия/Комисия и Steinike & Weinlig[46].

113. Всъщност, както отбелязва и самата Комисия, Съдът се произнася в тези две решения, че фондове, финансирани от въведени със законодателна уредба на държава задължителни вноски, които се управляват и разпределят в съответствие с тази законодателна уредба, може да се считат за ресурси на държавата по смисъла на член 107, параграф 1 ДФЕС, дори да са управлявани от различни от публичния орган субекти[47].

114. Тази съдебна практика обаче е неотносима при обстоятелствата по делото в главното производство, тъй като, както обясних по-горе, полската държава само налага задължение за снабдяване и максимална продажна цена, без да въвежда задължителни вноски, нито да създава фонд за разпределяне на постъпленията от такива вноски.

115. С оглед на гореизложеното считам, че разглежданото в главното производство задължение за снабдяване с електрическа енергия от комбинирано производство не означава използване на държавни ресурси и следователно не представлява държавна помощ по смисъла на член 107, параграф 1 ДФЕС.

4. По възможността предимството да засегне търговията между държавите членки и да наруши конкуренцията

116. За изчерпателност и в случай че Съдът приеме, че разглежданото в главното производство задължение за снабдяване е финансирано с държавни ресурси, бих искал накратко да разгледам условията относно възможността предимството да засегне търговията между държавите членки и да наруши конкуренцията.

117. В това отношение следва да се припомни, че за да е възможно квалифициране като държавна помощ, не е необходимо да се установи действително въздействие на предоставената помощ върху търговията между държави членки и действително нарушение на конкуренцията, а единствено да се провери дали тази помощ може да засегне тази търговия и да наруши конкуренцията[48].

118. По-специално когато предоставена от държава членка помощ укрепва позицията на предприятие спрямо тази на други конкурентни предприятия в търговията в рамките на Съюза, същата трябва да се счита за повлияна от помощта[49].

46 Решения от 2 юли 1974 г., Италия/Комисия (173/73, EU:C:1974:71) и от 22 март 1977 г., Steinike & Weinlig (78/76, EU:C:1977:52).

47 Вж. в този смисъл решения от 2 юли 1974 г., Италия/Комисия (173/73, EU:C:1974:71, т. 35) и от 22 март 1977 г., Steinike & Weinlig (78/76, EU:C:1977:52, т. 1 и 21).

48 Вж. по-специално решения от 15 юни 2006 г., Air Liquide Industries Belgium (C-393/04 и C-41/05, EU:C:2006:403, т. 34 и цитираната съдебна практика) и от 16 април 2015 г., Trapeza Eurobank Ergasias (C-690/13, EU:C:2015:235, т. 23).

49 Вж. по-специално решения от 17 септември 1980 г., Philip Morris Holland/Комисия (730/79, EU:C:1980:209, т. 11), от 17 юни 1999 г., Белгия/Комисия (C-75/97, EU:C:1999:311, т. 47) и от 16 април 2015 г., Trapeza Eurobank Ergasias (C-690/13, EU:C:2015:235, т. 24 и цитираната съдебна практика).

119. Впрочем не е необходимо самото предприятие получател да участва в търговията в рамките на Съюза. Всъщност, когато държава членка предоставя помощ на дадено предприятие, дейността на националния ѝ пазар може да се запази или нарасне, което като последица намалява възможностите на установените в други държави членки предприятия да навлязат на пазара на тази държава членка. Освен това укрепването на предприятие, което до момента не е участвало в търговията в рамките на Съюза, може да му даде възможност да навлезе на пазара на друга държава членка [50].

120. Накрая, не съществува праг или процент, под който може да се приеме, че търговията между държавите членки не е засегната. Всъщност относително малкото значение на помощта или относително неголемите мащаби на предприятието получател не изключват a priori възможността търговията между държавите членки да бъде засегната [51].

121. В контекста на спора в главното производството разглежданото задължение за снабдяване подобрява конкурентното положение на производителите на електрическа енергия от комбинирано производство, тъй като води до нарастване на търсенето на този вид електрическа енергия, което увеличава продадените количества и повишава продажната цена [52].

122. Ето защо според мен е безспорно, че това задължение може да наруши конкуренцията на пазара на електрическа енергия.

123. Освен това посоченото задължение за снабдяване засяга търговията в рамките на Съюза, тъй като подобрява конкурентното положение на производителите на електрическа енергия от комбинирано производство както на националния пазар, така и при износа, в сравнение с производителите на този вид електрическа енергия, установени в други държави членки.

124. Ще добавя, че в точка 77 от решение Essent Netwerk Noord и др. Съдът приема, че финансова помощ, предоставена на производителите на електроенергия в Нидерландия, може да засегне търговията в рамките на Съюза предвид обстоятелството, че те са в конкуренция с производителите на електроенергия от останалите държави членки, от една страна, и от друга — предвид контекста на либерализиране на пазара на електроенергия и интензивната конкуренция, която произтича от него [53]. Не виждам причина тази логика да не приложи и към обстоятелствата в главното производство.

125. Поради тези съображения считам, че разглежданото в главното производство задължение за снабдяване може да засегне търговията между държави членки и да наруши конкуренцията.

2. По последиците от хипотетичното наличие на държавна помощ (втори и трети въпрос)

126. Тези два въпроса са поставени от запитващата юрисдикция — и са относими — само в случай че разглежданото в главното производство задължение за снабдяване трябва да се квалифицира като държавна помощ по смисъла на член 107, параграф 1 ДФЕС.

50 Вж. в този смисъл решения от 17 юни 1999 г., Белгия/Комисия (C-75/97, EU:C:1999:311, т. 47), от 24 юли 2003 г., Altmark Trans и Regierungspräsidium Magdeburg (C-280/00, EU:C:2003:415, т. 77 и 78) и от 16 април 2015 г., Trapeza Eurobank Ergasias (C-690/13, EU:C:2015:235, т. 25).

51 Вж. по-специално решения от 21 март 1990 г., Белгия/Комисия (C-142/87, EU:C:1990:125, т. 43), от 29 април 2004 г., Гърция/Комисия (C-278/00, EU:C:2004:239, т. 69 и цитираната съдебна практика), от 3 март 2005 г., Heiser (C-172/03, EU:C:2005:130, т. 32) и от 17 юли 2008 г., Essent Netwerk Noord и др. (C-206/06, EU:C:2008:413, т. 76).

52 Вж. точки 58—61 от настоящото заключение.

53 Решение от 17 юли 2008 г. (C-206/06, EU:C:2008:413). Съдът все пак уточнява, че изплатените суми съставляват държавна помощ само ако представляват икономическо предимство, а не компенсация за изпълнение на задължения за обществени услуги (точка 96 от решението). Вж. също решение от 29 април 2004 г., Гърция/Комисия (C-278/00, EU:C:2004:239, т. 70), в което Съдът подчертава, че обстоятелството, че предприятията получатели оперират в сектор, който е особено изложен на конкуренция, може да играе решаваща роля при преценката на резултата от помощта.

127. Тъй като предлагам на Съда да отговори на първия въпрос в смисъл, че това задължение не представлява държавна помощ, предлагам също така на Съда да не отговаря на другите два поставени въпроса.

128. Все пак бих искал да ги разгледам накратко, в случай че Съдът приеме, че това задължение представлява държавна помощ.

1. По възможността на ENEA да се позове на нарушение на забраната за прилагане на държавните помощи (втори въпрос)

129. С втория си въпрос запитващата юрисдикция иска от Съда да установи дали доставчик на електрическа енергия, разглеждан като „еманация на държавата“ и който е носител на разглежданото в главното производство задължение за снабдяване, може да се позове пред национална юрисдикция на нарушение на член 107 ДФЕС.

130. В това отношение от постоянната съдебна практика следва, че прилагането на системата за контрол на държавните помощи, която следва от член 108 ДФЕС и от съответната практика на Съда, е задължение, от една страна, на Комисията и от друга, на националните юрисдикции [54].

131. Всъщност, макар преценката дали мерките за помощ са съвместими с общия пазар да е от изключителната компетентност на Комисията, която действа под контрола на юрисдикциите на Съюза, то националните юрисдикции следят за спазването на правата на правните субекти в случай на нарушение на забраната за прилагане на държавните помощи, предвидена в член 108, параграф 3 ДФЕС [55].

132. От това разпределение на ролите между Комисията и националните юрисдикции следва, че правните субекти не могат да се позоват пред тях на несъвместимостта на дадена помощ с член 107 ДФЕС. С други думи, член 107 ДФЕС няма директен ефект [56].

133. За сметка на това същите правни субекти могат да се позоват пред националните юрисдикции на неправомерното прилагане на помощ от гледна точка на член 108, параграф 3 ДФЕС. Действията на националните юрисдикции произтичат от директния ефект, признат в член 108, параграф 3, последно изречение ДФЕС [57].

134. Съдът уточнява, че незабавното действие на предвидената в посочената разпоредба забрана за прилагане се разпростира до всяка помощ, която е била приложена, без за нея да е изпратено уведомление, а в случай на уведомяване, това незабавно действие настъпва по време на фазата на предварителното разглеждане и ако Комисията започне състезателна процедура — до постановяването на окончателно решение [58].

54 Вж. по-специално решения от 21 ноември 1991 г., Fédération nationale du commerce extérieur des produits alimentaires и Syndicat national des négociants et transformateurs de saumon (C-354/90, EU:C:1991:440, т. 8) и от 8 декември 2011 г., Residex Capital IV (C-275/10, EU:C:2011:814, т. 25).

55 Вж. по-специално решения от 21 ноември 1991 г., Fédération nationale du commerce extérieur des produits alimentaires и Syndicat national des négociants et transformateurs de saumon (C-354/90, EU:C:1991:440, т. 9 и 10) и от 8 декември 2011 г., Residex Capital IV (C-275/10, EU:C:2011:814, т. 27 и цитираната съдебна практика).

56 Вж. в този смисъл решения от 19 юни 1973 г., Capolongo (77/72, EU:C:1973:65, т. 4—6), от 22 март 1977 г., Iannelli & Volpi (74/76, EU:C:1977:51, т. 12) и от 22 март 1977 г., Steinike & Weinlig (78/76, EU:C:1977:52, т. 9 и 10).

57 Вж. в този смисъл решения от 11 декември 1973 г., Lorenz (120/73, EU:C:1973:152, т. 7 и 8), от 21 октомври 2003 г., Van Calster и др. (C-261/01 и C-262/01, EU:C:2003:571, т. 53) и от 13 януари 2005 г., Streekgewest (C-174/02, EU:C:2005:10, т. 17).

58 Вж. по-специално решение от 21 ноември 1991 г., Fédération nationale du commerce extérieur des produits alimentaires и Syndicat national des négociants et transformateurs de saumon (C-354/90, EU:C:1991:440, т. 11).

135. В това отношение обаче запитващата юрисдикция отбелязва, че за разглежданата в главното производство правна уредба Комисията не е била уведомена в съответствие с член 108, параграф 3 ДФЕС[59]. Следователно, ако Съдът приеме, че задължението за снабдяване, установено с тази правна уредба, трябва да се квалифицира като държавна помощ, ще трябва да се направи извод, че то е било прилагано в нарушение на тази разпоредба.

136. В този контекст не виждам причина, поради която доставчик на електрическа енергия като ENEA да не може да се позове на нарушение на член 108, параграф 3, последно изречение ДФЕС поради това, че мажоритарният дял или 100 % от неговия капитал се притежава от държавата.

137. Както Комисията с основание изтъква, Съдът многократно се е произнасял, че субект, който предоставя помощ, за която не е направено уведомление, може да се позове на член 108, параграф 3 ДФЕС, за да си възстанови помощта или да преустанови предоставянето ѝ[60].

138. Ето защо смятам, че на втория поставен въпрос следва да се отговори в смисъл, че доставчик на електрическа енергия като ENEA, носител на разглежданото в главното производство задължение за снабдяване с електрическа енергия, може да се позове пред национална юрисдикция на нарушение на член 108, параграф 3 ДФЕС.

2. По възможността за налагане на санкция за отказ за предоставяне на държавна помощ (трети въпрос)

139. С третия си въпрос запитващата юрисдикция иска да се установи дали евентуалната несъвместимост на задължението за снабдяване с електрическа енергия от комбинирано производство с член 107 ДФЕС изключва възможността за налагане на имуществена санкция на предприятието, което не е изпълнило това задължение.

140. Както обясних по-горе, частноправните субекти не могат да се позоват пред националните юрисдикции на несъвместимост с член 107 ДФЕС, но за сметка на това могат да се позоват на нарушение на член 108, параграф 3 ДФЕС.

141. Ето защо смятам за уместно поставеният въпрос да се преформулира като целящ по същество да определи дали евентуалното неправомерно прилагане от гледна точка на член 108, параграф 3 ДФЕС на разглежданото в главното производство задължение за снабдяване изключва възможността за налагане на имуществена санкция на предприятието, което не е изпълнило това задължение.

142. В съдебното заседание за изслушване на устните състезания възникна разногласие между ENEA и полското правителство относно начина, по който Националният фонд за опазване на околната среда и управление на водите използва постъпленията от имуществените санкции, налагани съгласно член 56 от Закона за енергетиката. Според ENEA този фонд използвал постъпленията от имуществените санкции за предоставяне по-специално на заеми и субсидии за проекти за комбинирано производство на електрическа енергия. Според полското правителство подобно използване било разрешено с релевантната национална правна уредба едва от 2007 г.

59 Вж. точка 27 от настоящото заключение.

60 Вж. решения от 3 март 2005 г., Heiser (C-172/03, EU:C:2005:130), от 8 декември 2011 г., Residex Capital IV (C-275/10, EU:C:2011:814) и от 17 септември 2014 г., Commerz Nederland (C-242/13, EU:C:2014:2224). Съдът е решил също, че частноправен субект може да има интерес да се позове пред националните юрисдикции на директния ефект на забраната за прилагане, предвидена в член 108, параграф 3, последно изречение ДФЕС, не само за да се заличат отрицателните последици от нарушаването на конкуренцията, възникнали вследствие на предоставянето на неправомерна помощ, но също така и за да му бъде възстановена такса, събрана в нарушение на тази разпоредба: вж. по-специално решение от 13 януари 2005 г., Streekgewest (C-174/02, EU:C:2005:10, т. 19).

143. В това отношение подчертавам, че до Съда е отправено запитване, което не се отнася до начина на използване от посочения фонд на имуществените санкции, наложени съгласно член 56 от Закона за енергетиката, а се отнася единствено до националните мерки, установяващи задължението за снабдяване, разглеждано в главното производство. Впрочем в акта за преюдициално запитване изобщо не се съдържа уточнение относно използването на постъпленията от тези имуществени санкции. Без да изключвам възможността чрез това използване да се предоставя помощ по смисъла на член 107, параграф 1 ДФЕС, считам, че Съдът не може да се произнесе по този въпрос в рамките на настоящото дело.

144. При това уточнение, ако Съдът приеме, че разглежданото в главното производство задължение за снабдяване представлява помощ по смисъла на член 107, параграф 1 ДФЕС, би следвало да се приеме, че от гледна точка на член 108, параграф 3 ДФЕС неправомерното прилагане на това задължение изключва възможността за налагане на имуществена санкция на предприятието, което не е изпълнило това задължение.

145. Всъщност от постоянната съдебна практика следва, че правилата относно санкциите трябва да се считат за противоречащи на правото на Съюза, когато с тях се санкционира нарушение на задължение, което на свой ред също е било обявено за противоречащо на правото на Съюза [61].

VI. Заключение

146. С оглед на гореизложеното предлагам на Съда да отговори на поставените от Sąd Najwyższy (Върховен съд, Полша) преюдициални въпроси, както следва:

„Задължението за снабдяване с електрическа енергия от комбинирано производство, наложено с разглежданата в главното производство национална правна уредба, не може да се квалифицира като държавна помощ по смисъла на член 107, параграф 1 ДФЕС, тъй като предимството, което то предоставя на производителите на този вид електрическа енергия, не е предоставено чрез държавни ресурси“.

61 Вж. в този смисъл решения от 16 февруари 1978 г., Schonenberg и др. (88/77, EU:C:1978:30, т. 16), от 28 март 1979 г., Rivoira (179/78, EU:C:1979:89, т. 14), от 3 юли 1980 г., Pieck (157/79, EU:C:1980:179, т. 16) и от 11 септември 2003 г., Safalero (C-13/01, EU:C:2003:447, т. 45).